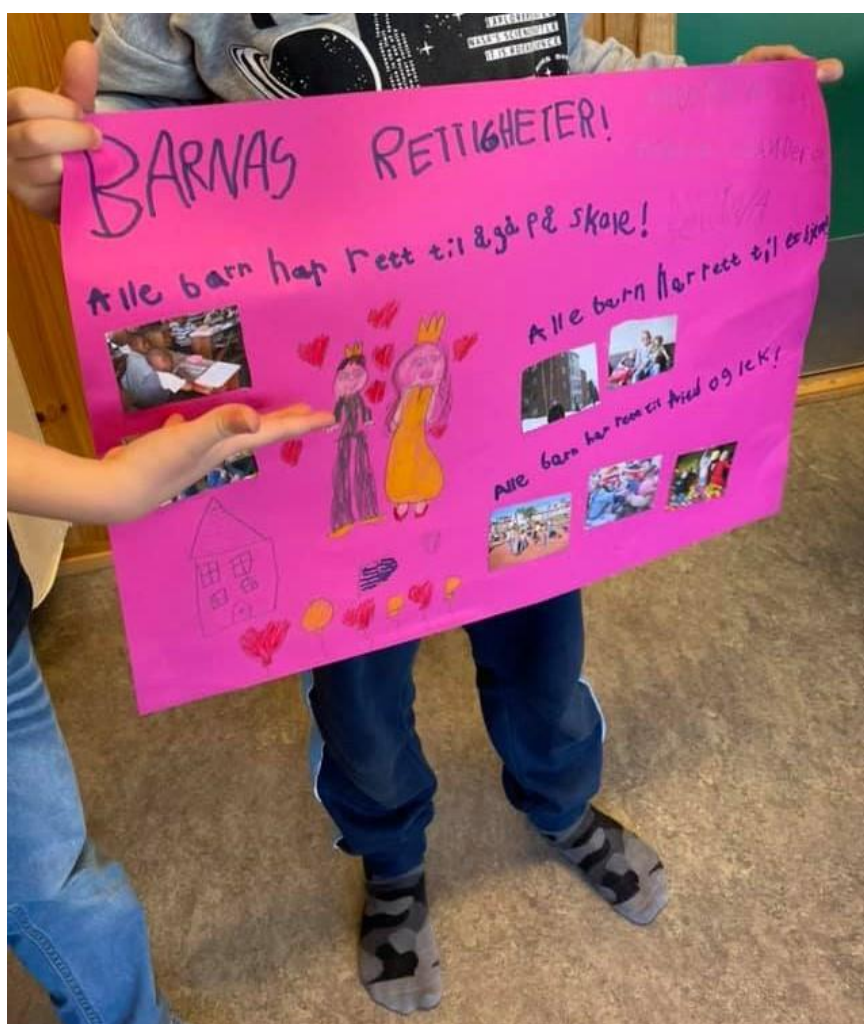

Holmestrand
kommune

Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø

Vedtatt av kommunestyret i Holmestrand 28.9.2022. Oppdatert januar 2023.

Innhold

1. Innledning	3
1.1. Gyldighetsområde, forankring og varighet	3
1.2. Retten til et trygt og godt skolemiljø	3
1.2.1. Lovverket	3
2. Eksempler på ulike former for krenkelser	4
3. Mobbing og mistriivsel – hva skal skolen gjøre?	5
3.1. Følge med	5
3.1.1. Hvordan oppdage at elever ikke har det bra?	5
3.1.2. Årlige spørreundersøkelser	5
3.1.3. Observasjon og inspeksjon	6
3.2. Gripe inn	6
3.2.1. Grip inn umiddelbart og stopp krenkelser	6
3.2.2. Ikke alle kritiske utsagn og uenigheter er krenkelser	6
3.2.3. Bruk av fysisk makt	6
3.3. Varsle	6
3.3.1. Lav terskel	7
3.3.2. Hva når ansatte mobber?	7
3.4. Undersøke	7
3.4.1. Det kreves mer av ansatte med omsorgsroller	7
3.4.2. Ansatte som mobber	7
3.4.3. Finn ut hva som ligger bak elevens opplevelse, ikke framskaff bevis	7
3.4.4. Hendelser utenom skoletid	8
3.4.5. Elevenes medvirkning og rett til å bli hørt	8
3.4.6. Digital mobbing	8
3.5. Sette inn tiltak	8
3.5.1. Hva regnes som at en elev har meldt fra?	8
3.5.2. Hva hvis en elev ikke vil innrømme at han eller hun ikke har det trygt og godt?	9
3.5.3. Hvor lenge skal tiltakene vare?	9
3.5.4. Skolen skal vurdere om tiltakene virker	9
3.5.5. Oppfølgingstiltak	9
3.6. Dokumentere	9
3.6.1. Skolen må dokumentere hva som gjøres	9
3.6.2. Skolen har to dokumentasjonsplikter	10
3.6.3. Krav om aktivitetsplan	10
3.6.4. I aktivitetsplanen skal det minimum stå	10
3.6.5. Krav om å dokumentere det som er blitt gjort	10

3.6.6.	Taushetsplikt og behandling av personopplysninger	11
3.7.	Varsling direkte til Statsforvalteren dersom foresatte ikke opplever at skolens oppfølging har vært god nok (håndhevingsordningen)	11
4.	Forebyggende arbeid	11
4.1.	Matrise for forebyggende arbeid	12
5.	Systemrettet arbeid; systematisk arbeid – internkontroll	12
5.1.	Skoleeiers forsvarlige system og avvikshåndtering	13
6.	Rutiner i saker der elever ikke opplever å ha et trygt og godt skolemiljø	13
6.1.	Ved mistanke eller kunnskap om krenkende atferd	13
6.1.1.	Steg i aktivitetsplikten	13
7.	Vedlegg	15
7.1	Skjema for varsel om mulig brudd på retten til et trygt skolemiljø	15
7.2	Skjema for varsel om mulig brudd på retten til et trygt skolemiljø – skjerpet aktivitetsplikt	15
7.3	Skjema for hendelser knyttet til brudd på retten til et trygt skolemiljø	15
7.4	Aktivitetsplan	15
7.5	Aktivitetsplan evaluering	15

1. Innledning

Holmestrand kommunes strategiplan «Trygghet, mestring og læring for alle» gjelder for barnehager og skoler. Denne har fokus på livsmestringskompetanse, språklig kompetanse og digital kompetanse. Planen er gjennomgående for kommunale barnehager og skoler.

Kommunen har til nå hatt en plan for å forebygge og følge opp mobbing i skolene. Denne videreutvikles nå til to planer for å sikre trygge og gode miljøer i barnehager og skoler. Planene skal bidra til å understreke betydningen av det forebyggende arbeidet og tydeliggjør at dette er noe man må arbeide med gjennom hele barndommen.

Et godt læringsmiljø legger til rette for trivsel, glede og god utvikling/læring. Alle som jobber i Holmestrandsskolen skal jobbe systematisk og kontinuerlig for å kunne gi alle elever en trygg hverdag. De voksne skal fremstå som gode forbilder og tydelige voksne. Barna skal oppleve å bli lyttet til og tatt på alvor av omsorgsfulle, kompetente og trygge voksne.

Kommunen skal ha effektive tiltak som fremmer barns sosiale ferdigheter og bidrar til å forebygge, redusere og stoppe eventuell uønsket atferd tidligst mulig. Skolene skal gjennom systematisk arbeid og oppfølging alltid etterstrebe å nå disse målene.

Man har nulltoleranse for krenkinger som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Læringsmiljøet skal virke positivt på barnas helse, trivsel og læring. Barna skal lære å mestre eget liv, ivareta fysisk og psykisk helse, ta ansvar i sosiale settinger og utøve medborgerskap.

1.1. Gyldighetsområde, forankring og varighet

Denne planen har overordnet gyldighet for samtlige kommunale skoler i Holmestrand. Den kan suppleres med lokalt tilpassede rutiner ved hver enkelt skole.

Planen er vedtatt av Holmestrand kommunestyre. Den skal evalueres og revideres etter behov slik at den til enhver tid er i samsvar med gjeldende lovverk og relevante forskrifter.

I 2023 trer ny opplæringslov i kraft. Denne vil nødvendiggjøre en oppdatering av planens hjemler samt tilpasning til eventuelle nye og/eller justerte bestemmelser.

Planen skal årlig gjennomgås med hele personalet i skolene, og skoleeier skal sikre forankring hos rektorene. Avvik skal registreres, dokumenteres og følges opp på relevant ledernivå.

1.2. Retten til et trygt og godt skolemiljø

1.2.1. Lovverket

[Kap. 9 A i Opplæringsloven](#) definerer barns rett til et trygt og godt læringsmiljø i skolen. Lovverk, forskrifter, regeltolkninger og veiledninger beskriver skolenes forpliktelser og hvordan man på best mulig måte kan følge opp. Retten til et trygt og godt skolemiljø gjelder for alle som er elever på barnetrinn, ungdomstrinn eller i videregående skole.

Reglene om barns psykososiale miljø gjelder:

- i timer og i friminutt på skolen
- i leksehjelp som er i skolens regi
- i skolefritidsordningen (SFO)
- i all aktivitet i skolens regi

Reglene gjelder også når skolen, leksehjelpen eller SFO har aktiviteter utenfor eget område/bygg, eller er i lokaler utenfor skolen eks. på skoleveien. Også når aktiviteter på ettermiddagen gjør at

eleven ikke opplever at det er trygt å være på skolen, har skolen plikt til å hjelpe eleven.
(Regelverktolking Skolemiljø Udir-3-2017)

Retten til et trygt og godt skolemiljø etter oppl. § 9 A-2 gjelder for alle som er elever i grunnskolen og i videregående skole, jf. oppl. § 9 A-1. Reglene om skolemiljøet gjelder for elever i offentlige skoler, i frittstående skoler, jf. friskoleloven § 2-4 og private skoler godkjent etter oppl. § 2-12, jf. § 2-12 tredje ledd.

Reglene om elevenes skolemiljø gjelder på skolen i skoletiden, herunder også i leksehjelp- og skolefritidsordninger (SFO). Reglene gjelder i tillegg når skolen, leksehjelpen eller skolefritidsordningen har aktiviteter utenfor skolens bygninger/område, eller er i lokaler utenfor skolens område. Reglene i kapittel 9 A knytter seg til det å være «elev». Reglene gjelder derfor også for elever som har opplæringen sin utenfor skolen, for eksempel på alternativ opplæringsarena, eller for elever som har praksisplass i forbindelse med faget yrkesfaglige fordypning. Når elever er i praksis, vil det likevel stilles andre krav til den plikten de som arbeider på skolen har til å følge med og gripe inn, fordi de som arbeider på skolen ikke er til stede i bedriften.

2. Eksempler på ulike former for krenkelser

Krenkelser er ord eller handlinger som barn eller unge opplever som krenkende for hans eller hennes verdighet og integritet, eller som gjør at de føler seg ekskludert fra et fellesskap. Kort sagt er krenkelser ord eller handlinger som gjør at en elev blir lei seg eller ikke har det bra. Krenkelser kan ha ulike former. Det kan være alt fra enkeltstående ytringer eller handlinger til gjentatte episoder. Det omfatter blant annet mobbing, vold, rasisme, trakassering og diskriminering. Det kan også være erting, plaging, negative kommentarer, knuffing, baksnakking, ryktespredning, utfrysing eller andre handlinger som gjør at barn og unge opplever utrygghet, ubehag eller ikke føler seg inkludert i fellesskapet. Både barn, unge og voksne kan krenke.

Vold er fysiske eller psykiske overgrep for å tvinge gjennom sin vilje, eller få utløp for aggresjon.

Rasisme innebærer at noen blir forskjellsbehandlet eller plaget, for eksempel fordi de har en annen hudfarge eller snakker et annet språk.

Identitetsbaserte krenkelser/diskriminering betyr at en person blir dårligere behandlet eller trakassert, for eksempel på grunn av kjønn, legning, funksjonsevne, tro, hudfarge eller opprinnelse.

Trakassering skjer når en person blir utsatt for uønskede negative handlinger, unnløtelser eller ytringer som virker eller har til formål å virke krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdiggende eller ydmykende.

Digitale krenkelser skjer på sosiale arenaer der barnet/ungdommen gjerne vil være, og kan lett spres og være tilnærmet umulig å slette. Digitale krenkelser som foregår mellom elever på fritida, som er relatert til skolen, er også skolens ansvar å håndtere.

Mobbing. Barn som blir utsatt for mobbing eller trakassering, er i en vanskelig situasjon. De kan raskt få forringet livskvaliteten. Mobbesituasjoner har en tendens til å vare over tid, og kan føre til alvorlig skader dersom ingen stopper dem.

Følgende definisjon av mobbing legges til grunn:

«negativ handling, gjentatt over tid og hvor det er en ubalanse i styrkeforholdet mellom den/de som utøver og den som blir utsatt for handlingene.»

Olweus (2010), Idsøe og Roland, 2017.

Det er den som oppfatter seg krenket som har definisjonsmakten, og denne skal alltid legges til grunn.

3. Mobbing og mistriivsel – hva skal skolen gjøre?

Hele aktivitetsplikten beskrives her: [Aktivitetsplikten udir](#)

3.1. Følge med

Alle som arbeider ved skolen, har en plikt til å følge med på hva som skjer på skolen og gripe inn hvis de ser krenkelser som for eksempel mobbing. Dette gjelder først og fremst alle med en arbeidskontrakt med skolen eller skoleeier, uavhengig av om arbeidsforholdet er fulltid eller deltid, fast eller midlertidig, kortvarig eller langvarig. Det gjelder også for andre ansatte hos en ekstern tjenesteleverandør (for eksempel renholder, vaktmester). Det er ikke avgjørende om du mottar lønn for arbeidet, du har uansett plikt til å følge med dersom du regelmessig arbeider på skolen og du har kontakt med elevene.

Det kan være vanskelig å oppdage mobbing, for eksempel utestenging, baksnakking og mobbing på nett.

3.1.1. Hvordan oppdage at elever ikke har det bra?

- gjennom å snakke med elevene
- de ansatte ser noe eller fanger opp noe i samtaler med andre elever
- foreldre som tar kontakt fordi de melder fra om det har skjedd noe på skolen.
- eleven forteller om mistriivsel
- endringer i atferd hos elever, eller endringer i klasse- eller skolemiljøet.
- noen elever blir stille og trekker seg tilbake i lek eller deltar ikke i lek og aktiviteter, mens andre trer tydelig fram og gir beskjed når ting blir vanskelige.
- endringer i klasser kan være mer bråk og uro, endringer sosialt og hvilke barn som leker sammen

3.1.2. Årlige spørreundersøkelser

I Holmestrandsskolen gjennomfører elever på 5.-10. trinn [Elevundersøkelsen](#) hver høst. Foreldreundersøkelsen gjennomføres annet hvert år i samarbeid med FAU. I tillegg benyttes [Spekter](#) for å følge med på utviklingen av læringsmiljøet. Spekter er utviklet ved Læringsmiljøsentret i Stavanger og er forskningsbasert og systemisk sammensatt. Det er ikke mulig med egne tilpasninger.

3.1.3. Observasjon og inspeksjon

Skolen må ha gode skriftlige rutiner for inspeksjon. De som har inspeksjon, må aktivt observere og være tydelig til stede for elevene. De må undersøke og gripe inn om de mistenker krenkelser, og ha lav terskel for å informere kontaktlærere, sosiallærer og ledelse om hendelser og observasjoner fra friminutt. [Vedlegg 7.1](#)

3.2. Gripe inn

Skolene skal ha nulltoleranse mot mobbing, vold, diskriminering og trakassering, men også mot mindre alvorlige krenkelser. Kunnskapsdepartementet har valgt å ta prinsippet om nulltoleranse inn i opplæringsloven for å understreke hvor viktig det er at skolen har tydelige holdninger på dette området.

3.2.1. Grip inn umiddelbart og stopp krenkelser

Hvis du som ansatt i skolen overhører for eksempel hatytringer eller observerer mer indirekte krenkelser som utestenging, isolering og baksnakking, skal du gripe inn umiddelbart og stoppe situasjonen. Det kan for eksempel dreie seg om å stanse en slåsskamp eller annen fysisk krenkelse, om å stanse en utfrysningssituasjon eller stanse og irettesette elever som kaller andre stygge ting. Plikten til å gripe inn er begrenset til inngrep som er mulige å gjennomføre. Det betyr at ansatte ikke skal stå i fare for å skade seg selv eller krenke noen av elevene for å stanse situasjonen, med mindre det er nødrett eller nødverge. [Vedlegg 7.3](#)

3.2.2. Ikke alle kritiske utsagn og uenigheter er krenkelser

Hva som er en krenkelse skal tolkes vidt, men ikke slik at alle kritiske utsagn eller uenigheter er krenkelser. Skolens oppgave er også å lære elever å tenke kritisk og å respektere andres meninger og overbevisninger. [Se overordnet del av læreplanen.](#)

3.2.3. Bruk av fysisk makt

I mange tilfeller kan plikten til å gripe inn kreve bruk av fysisk makt og tvang. Et typisk eksempel på dette kan være når du skal stoppe en slåsskamp. I slike tilfeller er det viktig å være klar over at skoler ikke har hjemmel til bruk av tvang i opplæringsloven.

Bruk av fysisk makt er begrenset av

- straffelovens bestemmelser
- deler av opplæringsloven som fastslår at elever ikke skal refses fysisk eller utsettes for annen krenkende behandling
- barnekonvensjonen

Plikten til å gripe inn må derfor vurderes opp mot grensen til hva som er lovlig.

Reglene om nødrett og nødverge kan likevel gi grunnlag for å gripe inn på en slik måte som ellers er ulovlig. Denne unntaksregelen er veldig streng. Det er bare adgang til å bruke retten til nødverge og nødrett i helt ekstraordinære tilfeller. Hvis det oppstår en situasjon hvor skolens personale opplever at det er nødvendig å gripe inn for å hindre at en elev skader seg selv eller andre, må eventuell bruk av fysisk makt vurderes opp mot reglene i straffeloven. Dette må dokumenteres skriftlig.

3.3. Varsle

Alle som jobber på skolen, skal varsle rektor hvis de ser eller mistenker at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Dette skal sikre at rektor får oversikt over hvordan elevene har det på skolen og vil være et godt utgangspunkt for å følge opp enkeltsaker.

Rektor kan delegere oppgaven om å ta imot varsler til en annen person på skolen, men kan ikke delegere ansvaret. Rektor har ansvaret for at varslingene håndteres på en forsvarlig måte.

[Vedlegg 7.1](#) [Vedlegg 7.3](#)

3.3.1. Lav terskel

Det skal være lav terskel for hva som skaper mistanke til at en elev ikke har det bra på skolen. Plikten til å varsle rektor gjelder for all mistanke. Det kan for eksempel være basert på:

- observasjoner av elevene
- tilbakemeldinger i undersøkelser
- beskjeder fra foreldre eller medelever
- aktivitet i sosiale medier
- at en elev sier fra at han eller hun ikke trives på skolen

3.3.2. Hva når ansatte mobber?

Det er en egen regel om skjerpet aktivitetsplikt i saker der det er ansatte som krenker elever. Hvis du mistenker eller ser at en ansatt utøver vold, mobber, diskriminerer eller trakasserer en elev skal du straks varsle rektor som igjen skal varsle skoleeier. Dersom det er en ansatt i skoleledelsen som krenker en elev, skal den ansatte varsle skoleeier direkte.

Skoleeier skal alltid informeres om varsler om at voksne mobber barn. [Se vedlegg 7.2](#)

3.4. Undersøke

Hvis en ansatt ser eller mistenker at en elev ikke har det trygt og godt, eller elever selv sier ifra om at de ikke har det bra, skal skolen alltid undersøke saken nærmere. Det er helt nødvendig for å kunne sette inn gode, egnede tiltak. Hvor grundig undersøkelsen skal være er avhengig av skjønn, formålet med undersøkelsene og hvilken situasjon man står overfor i hvert enkelt tilfelle. Det er rektor som er ansvarlig for at saken blir undersøkt på en god måte og som utpeker den/de som skal foreta selve undersøkelsen. Det kan være rektor, en i skoleledelsen, kontaktlærer eller en ansatt som har en omsorgsrolle overfor eleven som foretar undersøkelsen. Det skal dokumenteres hvem som har fått oppgaven med å undersøke. [Se vedlegg 7.1](#)

3.4.1. Det kreves mer av ansatte med omsorgsroller

Når det gjelder plikten til å undersøke, kreves det mer av personer som har en omsorgsrolle overfor elevene, som for eksempel lærere, miljøarbeidere og rektor enn av personer med andre typer arbeidsoppgaver på skolen som for eksempel vaktmestere eller renholdsarbeidere.

3.4.2. Ansatte som mobber

Hvis en ansatt er den som mobber, diskriminerer eller trakasserer en elev er det enda strengere krav til å undersøke saken umiddelbart.

I saker med skjerpende aktivitetsplikt (opplæringslovens § 9a-5) er det rektor som undersøker saken. Dersom det er en i ledelsen som står bak krenkelsene, skal skoleeier bestemme hvem som skal undersøke saken. [Se vedlegg 7.2](#)

3.4.3. Finn ut hva som ligger bak elevens opplevelse, ikke framskaff bevis

Plikten til å undersøke betyr at skolen skal undersøke elevens opplevelse av skolemiljøet.

- Skolen skal ikke skaffe og vurdere bevis for eller mot at eleven er blitt krenket eller mobbet
- Undersøkelsene må ha som formål å få frem fakta om situasjonen og hva som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet
- Det kan være aktuelt å undersøke hendelser tilbake i tid eller forhold utenfor skolen, dersom disse påvirker elevens hverdag på skolen

3.4.4. Hendelser utenom skoletid

Det som skjer mellom elever etter skoletid, kan påvirke hvordan en elev har det på skolen. Hvis en elev opplever å ikke ha det bra på skolen, plikter skolen å ta tak i problemet. Hva som er årsaken, kan ikke begrense skolen til å ta tak i problemet. Dette gjelder selv om årsaken er noe som har skjedd utenfor skolen.

Det betyr at skolen kan ha et ansvar også for mobbing som skjer etter skoletid, for eksempel på internett, på skoleveien eller på fotballtrening. Det som er det viktige er hvorvidt eleven opplever å ha det bra på skolen.

3.4.5. Elevenes medvirkning og rett til å bli hørt

Skolen skal sørge for elevenes medvirkning når de undersøker saker. Dette skal gjøres ved at involverte elever blir hørt, og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid. Skolen må ta hensyn til barnets beste i alle vurderinger og handlinger for å oppfylle aktivitetsplikten.

[Les om barnets beste i barnekonvensjonen](#) (barneombudet)

3.4.6. Digital mobbing

Mobbing ved hjelp av mobiltelefon og på nett foregår mest utenfor skolen, men kan likevel påvirke hvordan eleven har det på skolen. Hvis en elev opplever å ikke ha det bra på skolen, plikter skolen å ta tak i problemet (aktivitetsplikten). Det betyr at skolen også kan ha et ansvar og må forholde seg til mobbing som skjer på nett og i sosiale medier, selv om dette skjer utenom skoletid. Digitale krenkelser skal, som andre saker, løses på samme måte som andre mobbesaker tas tak i ved å følge med, gripe inn, varsle, undersøke saken og sette inn egnede tiltak.

[Hva skal skolen gjøre med digital mobbing?](#) (Udir)

[Eksempler på hvordan du kan avdekke hva som er skjedd](#) (Udir)

3.5. Sette inn tiltak

Skolen har plikt til å

- sette inn egnede tiltak for alle elever som opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt, uansett årsak
- følge opp tiltakene
- evaluere virkningen av tiltakene
- legge til eller endre tiltak hvis det er nødvendig

Dette er også i samsvar med god pedagogisk praksis. At skolen følger denne plikten er viktig både for enkelteleven, men også for skolemiljøet som helhet. Et godt skolemiljø er en forutsetning for at elevene får utvikle seg faglig og sosialt.

Elever har rettigheter etter opplæringsloven, mens ansatte har rettigheter etter arbeidsmiljøloven. Det er ikke ment å gjøre unntak fra reglene i arbeidsmiljøloven i skolemiljø saker.

3.5.1. Hva regnes som at en elev har meldt fra?

Husk at det er elevens egen opplevelse av at han eller hun ikke har et trygt og godt skolemiljø som utløser tiltaksplikten. Det er skolens ansvar å fange opp at elevene sier ifra om at de ikke har det bra på skolen. Skolen skal ikke bagatellisere elevenes opplevelse av sitt eget skolemiljø. Skolen skal aldri avvise eller underkjenne en elevs opplevelse av utrygghet eller mistriivsel på skolen. Skolen skal ikke

stille strenge krav til hva det innebærer å si fra, eller til at elevene skal bruke de rette begrepene. Det er nok at noen forteller muntlig at de ikke har det bra på skolen eller at de utsettes for noe de opplever som vanskelig.

3.5.2. Hva hvis en elev ikke vil innrømme at han eller hun ikke har det trygt og godt?

Skolens tiltakspликт går lenger enn å kun ta tak i situasjoner der elevene selv sier fra og ber om hjelp. Tiltakspликтen kan for eksempel utløses av undersøkelser skolen har utført eller hvis noen observerer at en elev ikke har det trygt og godt.

Det er en del av skolens faglige vurdering å ta stilling til hvilke tiltak som er egnet, også der eleven er motvillig. Skolen er uansett forpliktet til å vurdere barnets beste og det kan i noen tilfeller være barnets beste å sette inn tiltak selv om eleven ikke ønsker dette selv. Husk også i denne sammenhengen at skolen aktivt skal ta rede på hva eleven mener og høre hva de har å si.

Hva er egnede tiltak? (Udir)

3.5.3. Hvor lenge skal tiltakene vare?

Tiltakspликтen løper så lenge en elev opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt og det finnes egnede tiltak som kan settes inn.

Dersom tiltakene ikke har oppnådd formålet, må skolen fortsette arbeidet og vurdere om tiltaksperioden skal forlenges eller om det skal settes inn flere eller andre tiltak.

3.5.4. Skolen skal vurdere om tiltakene virker

Skolen skal følge opp saken og evaluere om tiltakene de har satt inn har ført til at eleven har fått det bedre på skolen. Det er lurt å involvere eleven og eventuelt foreldrene i evalueringen av tiltakene. Hvis evalueringen viser at eleven fortsatt ikke har det trygt og godt på skolen, skal skolen vurdere å sette inn andre eller mer intensive tiltak. Oppfølgingstiltak vil ofte også kunne være arbeid i skole- eller klassemiljøet.

3.5.5. Oppfølgingstiltak

I oppfølgingen bør skolen vurdere om det er behov for å sette inn tiltak rettet mot senskadene som mobbing kan medføre. Her kan det være aktuelt med tiltak for å rehabilitere miljøet og de som har vært involvert.

Eksempler på skolens oppfølging av barn og unge som blir eller har blitt mobbet kan være å etablere et trygt miljø, støtte utviklingen av en god selvfølelse og gi hjelp til gode og positive samspillsrelasjoner. Hvis noen av de involverte har fått angst eller utviklet traumer, er det hensiktsmessig å gi terapeutisk oppfølging i samarbeid med instanser utenfor skolen, som for eksempel BUP. Det er også viktig å følge opp de som har mobbet andre. Husk å understreke at det er handlingene deres som ikke kan aksepteres, og ikke dem som person.

3.6. Dokumentere

3.6.1. Skolen må dokumentere hva som gjøres

Aktivitetspликтen skal være så handlingsrettet som mulig, slik at skolen kan bruke ressursene sine på tiltak som hjelper elevene. Skolen må dokumentere skriftlig hva de gjør for å sørge for at elever har det trygt og godt på skolen. Dokumentasjonen skal sikre at:

- elever og foreldre får et bevis på at skolen tar saken deres seriøst og at de forplikter seg til å hjelpe eleven
- statsforvalteren raskt kan få oversikt hvis saken meldes dit
- at saken er tilstrekkelig belyst ved eventuelle tilsyn, erstatningssaker eller straffesaker.

3.6.2. Skolen har to dokumentasjonsplikter

- dokumentere hvilke tiltak de planlegger å gjennomføre - gjennom en aktivitetsplan
- dokumentere hva de har gjort for å følge opp delpliktene i hver enkelt sak, det vil si følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak

At skolen dokumenterer arbeidet, gjør det lettere å se både mønster og helhetsbildet i en elevs situasjon. [Vedlegg 7.4](#)

3.6.3. Krav om aktivitetsplan

Aktivitetsplanen er en skriftlig plan som skolen må lage i det de får vite at en elev ikke har det trygt og godt på skolen, enten gjennom undersøkelser på eget initiativ eller etter at en elev selv sier fra. Den aktuelle eleven skal få en egen aktivitetsplan. [Vedlegg 7.4](#) I tillegg kan skolen også velge å lage en aktivitetsplan for klassen, som kan ta for seg en situasjon eller utfordring der flere elever er involvert. En aktivitetsplan for klassen kan likevel aldri erstatte aktivitetsplanen for en enkeltelev.

Aktivitetsplanen er en erstatning for enkeltvedtaket. I noen tilfeller vil det fremdeles være aktuelt å fatte enkeltvedtak. Dette gjelder i tilfeller som skolebytte og bortvisning.

3.6.4. I aktivitetsplanen skal det minimum stå

- hvilket problem som skal løses
- hva skolen har planlagt
- når tiltakene skal gjennomføres
- hvem som er ansvarlig
- når tiltakene skal evalueres

Det kan også være lurt å ha med en oppsummering av samtalene med elever og foreldre. I tillegg kan det være lurt å ha med en oppsummering av hva som er skolens vurderinger av saken.

Det vil variere fra sak til sak hvor mye som skal dokumenteres i den enkelte saken. Det vil for eksempel kunne være forsvarlig med en kortere og mer skjematisk aktivitetsplan i saker der skolen setter inn tiltak tidlig i prosessen og tiltakene er enkle, enn i saker der tiltakene og saksforholdet er mer sammensatt og komplekst.

3.6.5. Krav om å dokumentere det som er blitt gjort

Skolen må dokumentere hvilke tiltak som er blitt gjort for å løse enkeltsaken. Det vil variere fra sak til sak hvor mye som skal dokumenteres. Planen skal være skriftlig og være skrevet i et format som kan tas ut og gis til statsforvalteren, hvis det er behov for det.

Dokumentasjonen gjelder arbeidet skolen gjør for å sikre at kravene til å følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak er oppfylt i den enkelte saken.

- Plikten til å følge med. Her vil dokumentasjonen i stor grad gjelde aktiviteter som omfatter flere elever, grupper eller hele skolen

- Plikten til å gripe inn, varsle, undersøke og eventuelt sette inn tiltak. Dokumentasjonsplikten vil i større grad omfatte hva skolen gjør i den enkelte saken

3.6.6. Taushetsplikt og behandling av personopplysninger

Alle som utfører tjeneste eller jobber i skolen har taushetsplikt. Opplysninger som er omfattet av taushetsplikten gjelder:

- personlige forhold
- opplysninger man ønsker å holde for seg selv
- opplysninger som man får gjennom jobb

Når du skal dokumentere hva som har blitt gjort i en enkeltsak, vil du måtte behandle personopplysninger. Det kan være både ordinære personopplysninger og sensitive. Skolen har både plikt og rett til å behandle personopplysninger. Alle personopplysninger, skal behandles i samsvar med personopplysningsregelverket.

3.7. Varsling direkte til Statsforvalteren dersom foresatte ikke opplever at skolens oppfølging har vært god nok (håndhevingsordningen)

Statsforvalteren er statens representant i fylket. Hvis en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, bør eleven eller foreldrene gi beskjed til rektor på skolen. Hvis en elev eller foreldrene ikke er fornøyd med hvordan skolen følger opp saken for at eleven skal få det trygt og godt, kan de melde fra til statsforvalteren (håndhevingsordningen). Å melde fra til statsforvalteren er aktuelt hvis saken allerede er tatt opp med rektor.

Muligheten til å melde saken til statsforvalteren, som er omhandlet her, gjelder elevens psykososiale skolemiljø.

Skolen skal ha blitt varslet og fått mulighet til å følge opp før man kontakter Statsforvalteren.

Håndhevingsordningen er en rettslig overprøving av om skolen har oppfylt sin plikt overfor enkeltelever i skolemiljø saker, og statsforvalteren har mulighet til å sørge for at loven oppfylles. Eleven/foreldrene kan melde fra til statsforvalteren muntlig eller skriftlig, på papir eller elektronisk.

[Fullstendige retningslinjer](#) (Udir)

4. Forebyggende arbeid

Skolene skal legge vekt på å bygge et godt læringsmiljø ved hele skolen. De ansatte skal følge nøye med på det som skjer for å kunne avdekke om en elev ikke har et trygt og godt læringsmiljø. Utdanningsdirektoratet har kommet frem til fem faktorer som er grunnleggende for å utvikle og opprettholde et godt læringsmiljø.

- God ledelse, organisasjon og kultur for læring
- Lærerens evne til å lede klasser og grupper
- Positive relasjoner mellom elev og lærer
- Positive relasjoner og kultur for læring blant elevene
- Godt samarbeid mellom skole og hjem

4.1. Matrise for forebyggende arbeid

HVA	HVORDAN/INNHOLD	ANSVAR
Programarbeid	Skolene skal jobbe kontinuerlig med det programmet de har. (SMART, MOT ol.) Dette arbeidet skal dokumenteres og være en del av skolens årshjul og skriftlige planer.	Rektor
Inspeksjon	Det skal være tilstrekkelig med voksne ute og de skal dekke hele uteområdet. Elevrådet bør involveres for å kartlegge områder der mobbing kan foregå, der må det være voksne. Det skal foreligge en rutine for hvordan inspeksjon skal utføres. Denne må følges opp og evalueres.	Rektor Ledergruppa
Bruk av mobiltelefon	Lærere og ledelse ved kommunens ungdomsskoler vurderer å innføre mobilfri skoledag.	Rektor
Læringsmiljøsamtaler	Kontaktlærer har ukentlig samtaler med elevene. Disse må dokumenteres. Klassemøter med mobbing som tema gjennomføres i løpet av året.	Kontaktlærer
Trivselsfremmende tiltak	Tiltakene skal inn i skolens årshjul, og skriftlige planer. Tiltakene må evalueres hvert år med fokus på forebygging. Elevrådet skal involveres.	Ledelsen
Informasjon	Retten til et trygt og godt læringsmiljø skal være tema på foreldremøter og FAU-møter på høsten.	Ledelsen Kontaktlærer

Andre aktører som det kan være aktuelt å samarbeide med er politi, mobbeombud, statsforvalter, PPT og helsesykepleier.

5. Systemrettet arbeid; systematisk arbeid – internkontroll

Skolen skal i tillegg til å arbeide individrettet også arbeide systemrettet. Arbeidet skal sees i sammenheng. Skolens plikt til systemrettet arbeid er lovfestet i Opplæringslovens §§9a-3 og 9a-4. Disse bestemmelsene understreker den enkelte skoles ansvar for å sikre at elevens rett etter §9a-1 oppfylles.

Paragraf 9a-4 pålegger skolen å arbeide systematisk for å fremme elevens helse, miljø og sikkerhet. Skolens systematiske arbeid må ses i forhold til den overordnede normen i § 9a-1. Hensikten med det systematiske skolemiljøarbeidet er å sikre at elevens rett oppfylles ved at skolen jobber kontinuerlig og systematisk for et godt miljø og sikrer at problemer oppdages og tas hånd om i tide.

En nødvendig forutsetning for det systemrettede arbeidet er at skolen omsetter kravene i kapittel 9a til konkrete mål og handlinger. Skolen må ha planer og rutiner for hvordan elevens rett skal oppfylles.

Skolen må, for å oppfylle kravet til internkontroll

- sette seg konkrete mål for skolemiljøet og skolemiljøarbeidet
- arbeide systematisk og planmessig for å nå målene og forebygge problemer
- ha rutiner for å følge med på skolemiljøet og den enkelte elevs opplevelse av det, herunder ha rutiner for å avdekke og håndtere problemer når de dukker opp og kontrollere at rutinene blir fulgt

Skolene avgjør selv hvordan de organiserer arbeidet med internkontroll etter kapittel 9a så lenge de kan påvise at de har et system og at dette brukes for å vurdere om kravene i kapittel 9a er oppfylt og følger opp resultatene fra disse vurderingene. Skoleledelsen har ansvaret for den daglige oppfølgingen av skolens systematiske arbeid. Skolens ledelse ved rektor skal følge med og har ansvaret for at det systematiske arbeidet er aktivt, systematisk og planmessig.

5.1. Skoleeiers forsvarlige system og avvikshåndtering

Skoleeier er etter kommuneloven § 25-1 pålagt å ha et forsvarlig system. Systemet skal være egnet til å vurdere om kravene i opplæringsloven med forskrift er fulgt og om resultatene fra disse vurderingene og nasjonale kvalitetsvurderinger blir fulgt.

Det er utarbeidet rutiner for internkontroll og for registrering av avvik fra kravet om oppmerksomhet og varslingsplikten. Disse er beskrevet og følges opp av rektor og skoleeier i «Internkontroll oppvekst» og i kommunens internkontrollsystem «Compilo».

6. Rutiner i saker der elever ikke opplever å ha et trygt og godt skolemiljø

Den som opplever å ikke ha et trygt og godt skolemiljø, skal bli møtt av voksne som er ivaretagende, trygge og tydelige. Eleven skal bli hørt og barnets beste skal være retningsgivende. Den som bidrar til å gjøre skolemiljøet utrygt, skal møte ansatte som klart tar avstand fra det som er gjort, men som viser eleven respekt og har forventninger om endret atferd. Alle involverte foresatte skal oppleve at skolens ansatte viser dem og deres barn respekt.

Artikkel 12 i barnekonvensjonen gir barn rett til å uttale seg om alle forhold som berører dem. I saksbehandling skal det undersøkes hva som er barnets syn, og man skal tillegge disse synspunktene vekt i samsvar med alder og modenhet. Barnet har en rett, men ingen plikt til å uttale seg.

Artikkel 3 i barnekonvensjonen fastsetter at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn. Barnets beste skal vurderes, vektas og vises/dokumenteres.

6.1. Ved mistanke eller kunnskap om krenkende atferd

6.1.1. Steg i aktivitetsplikten

Rektor har alltid det øverste ansvaret og skal alltid være informert om alle saker som angår kap. 9A i Opplæringsloven.

	Hva skal gjøres?	Oppgaver	Ansvar	Frist
1.	Gripe inn	Skille elever som krangler. Berge den svake part. Forhindre skade. Få navn på partene.	Den som oppdager hendelsen	Umiddelbart
2.	Varsle rektor	Bruk skjema for varsling. Vedlegg 7.1 Gjelder også hvis en voksen krenker en elev. Vedlegg 7.2	Den som oppdager hendelsen	Umiddelbart
3.	Undersøke/kartlegge	Samtaler med partene i saken og ev. andres observasjoner. Loggføre. Vedlegg 7.3	Kontaktlærer	Så raskt som mulig
4.	Sette inn tiltak når undersøkelse/kartlegging avdekker at retten til et trygt og godt psykososialt skolemiljø ikke er oppfylt.	Følge rutinen på neste side for oppfølging av den som er krenket og den/de som krenker.	Rektor	Umiddelbart

Kapittel 9A - rutine

Rektor konkluderer med at retten til et trygt og godt psykososialt skolemiljø **IKKE** er oppfylt og en aktivitetsplan utarbeides

Rektor/delegert leder setter i gang utarbeidelse av **aktivitetsplan**

Kontaktlærer utarbeider forslag til **tiltak** i aktivitetsplanen

Kontaktlærer **kontakter hjemmet** for å informere og avtale møte angående aktivitetsplanen

Umiddelbart

Møte med foresatte og eleven angående aktivitetsplan med tiltak.

- Utkast til aktivitetsplan tas med til møtet med foreldre

- Eleven høres

- Planen ferdigstilles

- I møtet avtales en konkret dato for evaluering etter fire uker

Innen 5 dager

Ferdig aktivitetsplan sendes foresatte og skoleeier

Evaluering med en «barnets beste» vurdering

- I møtet konkluderes det om retten til et trygt og godt læringsmiljø er oppfylt

- Er **IKKE** retten oppfylt avtales videreføring av tiltak og/eller eventuelle nye tiltak.

- Møtene fortsetter med fire ukers intervall til retten har blitt oppfylt. Annen hyppighet kan avtales.

Innen 4-5 uker

7. Vedlegg

7.1 [Skjema for varsel om mulig brudd på retten til et trygt skolemiljø](#)

7.2 [Skjema for varsel om mulig brudd på retten til et trygt skolemiljø – skjerpet aktivitetsplikt](#)

7.3 [Skjema for hendelser knyttet til brudd på retten til et trygt skolemiljø](#)

7.4 [Aktivitetsplan](#)

7.5 [Aktivitetsplan evaluering](#)

7.1 Skjema for varsel om mulig brudd på § 9 A-4

Opplæringsloven § 9 A-4

Alle som arbeider på skolen, skal følge med på om elevane har eit trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering dersom det er mogleg. Alle som arbeider på skolen, skal varsle rektor dersom dei får mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø. Rektor skal varsle skoleeigaren i alvorlege tilfelle.

Unntatt offentlighet § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13 1. ledd nr.1

Hvem saken gjelder (navn, klasse):	
Andre involverte (navn, klasse):	
Ansatte som er informert:	

Beskriv varselet:

Dato for utfylling: _____ Hvem har varslet? _____

Underskrift fra den som har fylt ut

Dato mottatt hos ledelsen: _____ Underskrift fra skolens ledelse: _____

Undersøkelsen foretas av: _____

Rektors vurdering etter undersøkelser og samtaler med de involverte:

Kryss av:

- Retten til et trygt og godt psykososialt skolemiljø er oppfylt
- Retten til et trygt og godt psykososialt skolemiljø er IKKE oppfylt og en aktivitetsplan utarbeides

Dato: _____

rektor

7.2 Skjema for varsel om mulig brudd på § 9 A-5

Opplæringsloven § 9 A-5 Skjerpa aktivitetsplikt dersom ein som arbeider på skolen, krenkjer ein elev

Dersom ein som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at ein annan som arbeider på skolen, utset ein elev for krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering, skal vedkommande straks varsle rektor. Rektor skal varsle skoleeigaren. Dersom det er ein i leiinga ved skolen som står bak krenkinga, skal skoleeigaren varslast direkte av den som fekk mistanke om eller kjennskap til krenkinga. Undersøking og tiltak etter § 9 A-4 tredje og fjerde ledd skal setjast i verk straks.

Unntatt offentlighet § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13 1. ledd nr.1

Hvem saken gjelder (navn, klasse):	
Andre involverte (navn, klasse):	
Ansatte som er informert:	

Beskriv varselet:

Dato for utfylling: _____ Hvem har varslet? _____

Underskrift fra den som har fylt ut

Dato mottatt hos ledelsen/skoleeier: _____

Underskrift fra skolens ledelse/skoleeier: _____

Undersøkelsen foretas av: _____

Rektors vurdering etter undersøkelser og samtaler med de involverte:

Kryss av:

- Retten til et trygt og godt psykososialt skolemiljø er oppfylt
- Retten til et trygt og godt psykososialt skolemiljø er IKKE oppfylt og en aktivitetsplan utarbeides

Dato: _____

rektor/skoleeier

7.3 Skjema for hendelser knyttet til kap. 9 A

Opplæringsloven § 9 A-4

Alle som arbeider på skolen, skal følge med på om elevane har eit trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering dersom det er mogleg. Alle som arbeider på skolen, skal varsle rektor dersom dei får mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø. Rektor skal varsle skoleeigaren i alvorlege tilfelle.

Unntatt offentlighet § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13 1. ledd nr.1

Hvem saken gjelder (navn, klasse):	
Andre involverte (navn, klasse):	
Ansatte som er informert:	

Beskriv hendelsen:

Dato for utfylling: _____ Hvem har grepet inn? _____

Underskrift fra den som har fylt ut

Dato mottatt hos ledelsen: _____

Underskrift fra skolens ledelse: _____

Undersøkelsen foretas av: _____

Hva har vært undersøkt i etterkant av hendelsen?

*Se punktene under

Rektors vurdering:

Kryss av:

- Hendelsen er håndtert og tas ikke videre som brudd på kap. 9 A
- Det er skrevet varsel på kap. 9 A

Dato: _____

rektor/skoleeier

* Punkter til undersøkelse:

Undersøkelse:

Samtale med eleven(e) som ble krenket

Samtale med elevene (e) som krenket

Hvis det skjedde ute – hvem hadde tilsyn? Var de ute? Var de nær situasjonen? Hvem?

Var det andre voksne som så situasjonene? Hvem? Be dem eventuelt lage et notat?

Det er undersøkt med barn som så situasjonen

Det er satt inn ekstra observasjon for å følge med om eleven har det bra framover

Det er undersøkt elevens historie om det har skjedd negative ting mellom elevene tidligere

Kontaktlærer har snakket med andre i kollegiet som kan ha relevant informasjon.

Kontakt med foresatte

Orientering til/samtale med foresatte til krenket elev

Orientering til/samtale med foresatte av krenker

Er det nødvendig med møte om situasjonen? Er det laget konkret avtale?

Er det avtalt oppfølgingsamtaler med foresatte i tiden framover?

Kontaktlærer ber foresatte observere eleven nøye i tiden framover og melde til skolen

Andre tiltak

Elevene har skværet opp seg imellom

Det er bedt om unnskydning

Den som krenket lover å ikke gjøre det mer

Den som krenker har lovet å støtte den krenkende framover

Det er laget en avtale med elevene

Det er avtalt oppfølgingsamtale med begge parter. Når?

Kontaktlærer ber kollegiet observere elevene nøye i tiden framover.

7.4 Aktivitetsplan

Opplæringsloven § 9 A-2

Alle elever har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring.

Skolen har i følgje opplæringsloven § 9 A-4

Aktivitetsplikt for å sikre at elever har et trygt og godt psykososialt skolemiljø

Det betyr:

Plikt til å følge med

Plikt til å gripe inn i akutte situasjoner

Plikt til å varsle all mistanke og kjennskap

Plikt til å undersøke all mistanke og kjennskap

Plikt til å sette inn tiltak når eleven ikke har et trygt og godt skolemiljø

Fra Statsforvalteren:

Alle barn og unge har rett til et trygt og godt skolemiljø uten mobbing og krenkelser. Hvis du som elev ikke har det trygt og godt på skolen, skal skolen hjelpe til. Hvis skolen ikke hjelper til, kan du ta kontakt med Statsforvalteren.

Si fra til rektor først

Hvis du ikke har det bra på skolen, må du eller foreldrene dine melde ifra til rektor om hva du opplever. Rektor skal ta det du opplever på alvor, og skolen må undersøke det som har skjedd. Undersøkelsene skal gi skolen informasjon slik at de kan lage tiltak for å hjelpe deg. Du har rett til å si hva du mener og ønsker av tiltak hvis du ønsker det. Du har også rett til å si din mening selv, eller la andre si det for deg. De voksne på skolen skal gjøre alt de kan for at du skal ha det trygt og godt på skolen.

Skolen skal alltid lage en skriftlig plan med tiltakene som viser hvordan de skal hjelpe deg. Du har rett til å si hva du mener om planen, og du har rett til å få planen fra skolen.

Si fra til Statsforvalteren hvis skolen ikke gjør nok

Rektor må kjenne til hvordan du opplever skolemiljøet. Rektor har **fem arbeidsdager** på å gjøre deg trygg på at skolen skal hjelpe deg. Hvis du etter de fem arbeidsdagene ikke er trygg på at skolen vil klare å hjelpe deg, kan du melde fra til oss hos Statsforvalteren. Det samme gjelder hvis du føler at skolen ikke tar deg på alvor. Vi som jobber hos Statsforvalteren skal først finne ut om skolen har gjort jobben sin. Hvis vi finner at de ikke har gjort jobben sin, kan vi bestemme hva skolen skal gjøre for at du skal få en trygg og god skolehverdag.

Her kan du [melde fra om utrygt skolemiljø eller mobbing](#) til Statsforvalteren.

Unntatt offentlighet § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13 1. ledd nr. 1

Plikten til å følge med

Hva er gjort?

Plikten til å gripe inn

Hva er gjort?

Plikten til å varsle rektor. Skoleeier i alvorlige tilfeller

Hva er gjort?

Plikten til å undersøke

Hva er gjort? Ev. henviser til skjema 7.1/7.2/7.3

Aktivitetsplan for et trygt og godt skolemiljø. Opplæringsloven § 9 A-4

Navn på elev	
Fødselsdato	
Årstrinn	
Foresatte	

Opplæringsloven § 9 A-4 a) Beskrivelse av hvilket problem som skal løses

Beskriv bakenforliggende årsaker. (Han er redd for at....Hva har skjedd?)

Tiltak, opplæringsloven §9a-4 b)	Når? Opplæringsloven §9A-4 c)	Ansvarlig, opplæringsloven §9a-4 d)

Opplæringsloven §9A-4 e) Tiltakene skal evalueres: _____

Vurdering av barnets beste. Retten til å bli hørt.

Hva sier eleven om sin egen situasjon og tiltakene?

Informasjon fra andre (andre barn, foreldrene, noen som kjenner barnet, fagfolk):

Vurdering av om dette er en spesielt sårbar elev:

Vekting. Vektlegging av barnets mening:

Begrunnelse og vurdering fra skolen (Hvorfor er dette til elevens beste?):

Dato _____

rektor

7.5 Aktivitetsplan – evaluering

Navn på elev	
Fødselsdato	
Årstrinn	
Foresatte	

Til stede	
Ev. forfall	
Tid	
Sted	

Tiltak, opplæringsloven §9a-4 b)	Ansvarlig, opplæringsloven §9a-4 d)	Gjort, videreføres eller ikke	Barnets beste evaluering

Oppsummering:

Eventuelt NYE tiltak:

Ev. nytt møte:

Dato: _____

Rektor

